

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.11.1982, sp. zn. 4 Cz 60/82, ECLI:CZ:NS:1982:4.CZ.60.1982.1

Číslo: 19/1985

Právní věta: Byla-li smlouva o prodeji nemovitosti zůstavitele sepsána po jeho smrti s osobou, kterou zůstavitel za svého života k tomu zmocnil a která také po smrti zůstavitele převzala od kupujícího kupní cenu, nedošlo tu již vzhledem k ustanovení § 7 odst. 2 o. z. k platnému uzavření kupní smlouvy ani k platnému nabytí kupní ceny zůstavitelem. V takovém případě je nutno do soupisu aktiv a pasív dědictví po zůstavitele uvést nemovitost zůstavitele, ale nelze do tohoto soupisu uvádět vyplacenou kupní cenu ani pohledávku kupujícího z důvodu nároku na vrácení kupní ceny.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 19.11.1982

Spisová značka: 4 Cz 60/82

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Koupě, Řízení před státním notářstvím

Předpisy: 95/1963 Sb. § 35 40/1964 Sb. § 7

§ 134

§ 46

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Státní notářství v Semilech při projednání dědictví po zůstavitelce M. Š., zemřelé 25. 6. 1981, zjistilo, že zůstavitelka zanechala závěť z 30. 12. 1978, podle níž ustanovila svým dědicem svého bratra S. M., který byl současně i jediným dědicem ze zákona, protože další dědička, sestra zůstavitelky H. L., dědictví odmítla.

Při předběžném šetření zjistilo státní notářství, že nemovitosti patřící zůstavitelce (dům čp. 51 se stavební plochou parc. č. 57 a zahradou parc. č. 149/1 v B.) měly být kupní smlouvou z 30. 6. 1981, tedy po úmrtí zůstavitelky, převedeny na J. Z. za kupní cenu 39 345 Kčs. Smlouva byla registrována státním notářstvím v Nymburce pod sp. zn. R I 430/81. Státní notářství sestavilo soupis majetku zůstavitelky, do aktiv zařadilo uvedené nemovitosti a kupní cenu za tyto nemovitosti ve výši 39 000 Kčs, do pasív dědictví pak částku 39 000 Kčs jako pohledávku věřitelky J. Z. za zůstavitelkou. Svým rozhodnutím pak státní notářství v Semilech určilo obecnou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví a potvrdilo nabytí dědictví jedinému dědici podle ustanovení § 39 odst. 1 not. ř.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR,

tak, že uvedenými rozhodnutími státního notářství, jež nabyla právní moci, byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Pochybení, k němuž v daném případě došlo, spočívá v nesprávném sestavení soupisu aktiv a pasív dědictví. Státní notářství se v daném případě sice správně zabývalo jako předběžnou otázkou platností kupní smlouvy sepsané až po úmrtí zůstavitelky a správně do soupisu zařadilo nemovitosti, které měly být předmětem převodu 1) ; dále však již dostatečně neuvážilo a neobjasnilo všechny okolnosti daného případu.

Z obsahu spisu státního notářství v Nymburce sp. zn. R I 430/81 bylo zřejmé, že uvedená kupní smlouva byla sepsána 30. 6. 1981 a že prodávající M. Š. byla zastoupena svým bratrem S. M. podle plné moci z 10. 6. 1981. V obsahu smlouvy se přitom výslovně uvádělo, že kupní cena ve výši 39 350 Kčs byla kupující „zaplacená do rukou prodávající před podpisem tohoto zápisu“. Jestliže státnímu notářství v Semilech bylo známo, že prodávající M. Š. zemřela 25. 6. 1981 a tímto dnem tedy ztratila způsobilost mít práva a povinnosti ve smyslu ustanovení § 7 odst. 2 o. z., mělo náležitě uvážit důsledky této právní skutečnosti i ve vztahu k plnění kupní ceny ze strany kupující. V tomto směru zůstalo řízení neúplné, neboť státní notářství si neobjasnilo, zda kupní cena byla vyplacena skutečně do rukou prodávající ještě před 25. 6. 1981, nebo zda došlo k vyplacení kupní ceny po tomto datu do rukou S. M., což formulace uvedená ve smlouvě nevyklučovala („... před podpisem tohoto zápisu“). Pokud by k předání kupní ceny došlo až po smrti prodávající, nemohlo by v takovém případě vzniknout vlastnické právo zemřelé k peněžní částce vyplacené jako kupní cena. S. M. totiž nemohl již být s ohledem na ustanovení § 33 odst. 1 o. z. od 25. 6. 1981 řádným zástupcem prodávající a nemohl uvedenou peněžní částku pro zemřelou platně převzít právě pro důsledky uvedené v ustanovení § 7 odst. 2, věta první, o. z. V tom případě se nemohla částka vyplacená jako kupní cena stát součástí zůstavitelčina majetku, ani nemohla vzniknout pohledávka kupující vůči zůstavitelce. Nemohla by tedy být zařazena do soupisu ani jako aktivum ani jako pasívum (§ 460 o. z.).

Pokud tedy převzal uvedenou částku S. M. po úmrtí zůstavitelky, nemohlo by jít o majetkoprávní vztah, který by mohl být předmětem řízení o dědictví po zůstavitelce M. Š., ale o právní vztah mezi dědicem S. M. a věřitelkou J. Z. (§ 452 o. z.).

Zařazení zmíněné částky do soupisu aktiv a pasív dědictví bez dalšího šetření neodpovídalo tedy ustanovení § 4 odst. 1 not. ř. v souvislosti s ustanovením § 34 odst. 1 a § 37 odst. 1 not. ř.

Státní notářství mělo také věnovat větší pozornost i sestavení pasív dědictví, pokud šlo o zařazení pohledávky bratra zůstavitelky ve výši 12 000 Kčs.

Podle obsahu protokolu o předběžném šetření předložil dědic státnímu notářství „dlužní úpis“ z 19. 2. 1979, přičemž půjčka ve výši 12 000 Kčs měla být poskytnuta zůstavitelce na opravu domu čp. 51 v B. Tento doklad byl dědici ihned vrácen, aniž státní notářství jakýmkoli způsobem prověřilo, zda jde skutečně o písemné uznání dluhu zůstavitelkou. Přeshetření otázky dluhu bylo potřebné i z toho hlediska, že ze znaleckého ocenění nemovitosti nevyplývalo, že by byla na nemovitosti v posledních letech provedena větší oprava.

K objasnění této otázky mělo státní notářství přistoupit i s ohledem na obsah písemného projevu zůstavitelky, učiněného koncem roku 1978 při pořizování závěti, zvláště když v řízení o dědictví nevystupovala žádná další osoba, která by se kromě závětního dědice mohla vyjádřit k pravosti jak „dlužního úpisu“, tak závěti.

Z uvedených důvodů byl rozhodnutími státního notářství porušen zákon v ustanoveních § 4 odst. 1, § 34 odst. 1, § 37 odst. 1 a § 39 odst. 1 not. ř.

1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 32/1970 Sbírký soudních rozhodnutí.